

بیمه و فعالیت های اقتصادی

ترجمه : دکتر احمد مجتهد

بیمه بوسیله تجزیه و تحلیل این نسبت برای کشورهای آنی که کمترین توسعه را داشته اند بیشتر اثبات میگردد . (به جدول شماره ۲ مراجعه شود) .

مطالعه حجم کل حق بیمه برای بیمه های اموال کشش تقاضای بالایی را برای بیمه نشان میدهد . حتی اگر از نمونه ۳۶ کشور نتوان این امر را استنتاج کرد . با این حال دامنه وسیعی از استانداردهای زندگی و سطوح صنعتی شدن را آشکار می سازد . تجزیه و تحلیل نموداری و دگرسیون نشان میدهد که تقاضا برای بیمه اموال بطور روشنی با تابع خطی تولید ناخالص داخلی سرانه قابل تطبیق است . اگر تنوع کشورهای مورد بررسی ، اثرات انحرافی نرخ ارز و احتمالا " نقص اطلاعات آماری بعضی از کشورها را در نظر بگیریم این تطبیق بطور نسبی رضایتبخش خواهد بود . با وجود این باید بخاطر داشت که تقاضا برای بیمه نه تنها درآمد بلکه سطح قیمتها و آگاهی به خطرات و بطور کلی خصوصیات اجتماعی و سیاسی هر کشور را نشان می دهد .

اهمیت اقتصادی بیمه

نقوذ صنعت بیمه بر فعالیتهای اقتصادی را میتوان از دو نقطه نظر تجزیه و تحلیل نمود ۱- نقش آن در جبران خسارت و ۲- نقش آن بعنوان یک مؤسسه سرمایه گذار!

۱- نقش جبران خسارت

در سطح پایه اقتصاد (عامل اقتصادی) یعنی در سطح اقتصاد خرد ، مزیت یک نظام بیمه (خصوصی یا دولتی) از تعریف خالص بیمه ، یعنی عامل انتقال ریسک آشکار می شود . بیمه عدم اطمینان را که ناشی از عدم آگاهی اقتصادی به ریسک است کاهش میدهد و موجب ثبات در درآمد و ثروت بیمه گذار می شود .

بیمه به شکل حاضر از اواخر قرن هجدهم آغاز گردید ، اما بطور مشخص در قرن گذشته بود که به یک فعالیت نهادی تبدیل شد . تاریخ نوین بیمه را میتوان بدو دوره تقسیم کرد . نیمه اول این قرن شاهد نهادی شدن بیمه همراه با فعالیت بیشتر دولت بود و نیمه دوم شاهد رشد و کمال آن بوده ایم . در کشورهای صنعتی ، رشد سالیانه حق بیمه های دریافتی بمراتب بیشتر از کاهش ارزش پول و به مقدار زیادی بیشتر از افزایش تولید ناخالص داخلی بوده است .

بیمه و فعالیتهای اقتصادی

خدماتی که بوسیله بیمه ارائه میشود یک محصول همگون نیست . بیمه انواع مختلفی دارد که قابل جانشینی با یکدیگر هم نمی باشند . بنابراین ، نمیتوان بصورت مشخص از یک بازار بیمه صحبت کرد ، بلکه باید از بازارهای متعدد بیمه نام برد . بطور معمول بین بیمه اشخاص و بیمه های اموال یک تفاوت آشکار وجود دارد .

نسبت کل حق بیمه صادره به تولید ناخالص ملی ضابطه های است که عرفا " برای ارزیابی اهمیت بیمه در اقتصاد مورد استفاده قرار میگیرد . هر چند این نسبت نمیتواند تصویر کامل از تولید بیمه بدهد ، زیرا تفاوت های قابل ملاحظه ای بین نرخهای حق بیمه در کشورهای وجود دارد ، ولی دارای این مزیت است که تحت تأثیر عوامل پول جاری قرار نمی گیرد .

جدول ۱ بروشنی این مطلب را بجز در چند مورد استثنای نشان میدهد . نسبت کل حق بیمه به تولید ناخالص داخلی به مقدار زیادی بیشتر از ۲ درصد برای کشورهای صنعتی و کمتر از ۲ درصد برای کشورهای در حال توسعه میباشد . رابطه بین توسعه و اهمیت بخش

جدول ۱ تراکم بیمه (درصد حق بیمه به درآمد ناخالص داخلی)

دوازده کشور در حال توسعه				دوازده کشور صنعتی			
۱۹۸۵	۱۹۸۳	۱۹۸۱	کشور	۱۹۸۵	۱۹۸۳	۱۹۸۱	کشور
۰/۸۵	۰/۹	۰/۸۶	۱- برزیل	۵/۶۰	۵/۸۳	۵/۹۰	۱- آلمان
۲/۱۶	۱/۷۵	۱/۱۹	۲- شیلی				فدرال
۱/۴۷	۱/۳۴	۱/۲۷	۳- کلمبیا	۳/۸۳	۴/۰۸	۴/۵۰	۲- فرانسه
۱	۰/۹۳	۰/۷۲	۴- مصر	۲/۱۳	۲/۲۵	۲/۴۹	۳- ایتالیا
۱/۲۲	۱/۲۲	۱/۲۱	۵- هند	۵/۳۰	۵/۹۰	۶/۹۴	۴- ژاپن
۰/۷۶	۰/۷۳	۰/۵۵	۶- اندونزی	۵/۵۰	۵/۵۷	۵/۶۰	۵- هلند
۱/۰۱	۰/۹	۰/۹۸	۷- مکزیک	۳/۸۷	۴/۲۰	۴/۳۸	۶- نروژ
۱/۸۴	۱/۹۰	۱/۹۲	۸- مراکش	۲/۷۵	۲/۸۵	۲/۷۳	۷- پرتغال
۱/۲۹	۱/۵۲	۱/۱۸	۹- پرو	۱/۸۵	۱/۷۹	۱/۸۹	۸- اسپانیا
۱/۴۰	۱/۸۶	۱/۳۴	۱۰- فیلیپین	۴/۱۶	۳/۹۴	۴/۷۲	۹- سوئد
۶/۹۲	۵/۲۸	۳/۳۴	۱۱- کره جنوبی	۵/۹۰	۶/۶۵	۷/۰۷	۱۰- سوئیس
۲/۴۰	۲/۵۲	۲/۷۲	۱۲- سنگاپور	۶/۱۲	۶/۳۵	۷/۱۱	۱۱- انگلستان
				۷/۰۵	۶/۹۰	۷/۵۲	۱۲- ایالات متحده

منبع: سیگما، نشریه سوئیس، ری شماره مه ۱۹۸۳، آوریل ۱۹۸۵ و مه ۱۹۸۷

جدول ۲ تراکم بیمه برای ۱۲ کشور منتخب در پائین ترین حد توسعه در ۱۹۸۳ (حق بیمه ناخالص بصورت درصد GNP)

۰/۱۵	۱- افغانستان
۰/۳۴	۲- بنگلادش
۰/۴۹	۳- بوتان
۱/۳۴	۴- بوستوانا
۰/۵۰	۵- بورکینافاسو
۰/۶۷	۶- سودان
۰/۰۶	۷- بروندي
۰/۴۰	۸- جمهوری آفریقای مرکزی
۰/۲۵	۹- چاد
۰/۳۷	۱۰- اتیوپی
۰/۴۶	۱۱- مالی
۰/۸۲	۱۲- رواندا

منبع: انکتاب، بررسی آماری بیمه و عملیات بیمه اتکافی در کشورهای در حال توسعه

در سطح اقتصاد کلان، صنعت بیمه از طریق ایجاد ارزش اضافی به تشکیل درآمد ملی کمک میکند. این نقش دوم بیمه اغلب در سیستم حسابهای ملی نادیده گرفته میشود. خدماتی که بوسیله بیمهگذار بصورت یک واسطه و آگاهی از هزینه بیمه فراهم میشود، کمک میکند تا بتوان تلاشهایی را که جامعه بمنظور تهیه یک سیستم بیمه‌ای برای خود انجام میدهد اندازه‌گیری کرد. ارزش اضافی براساس حق بیمه نهایی تعهدات صورت گرفته (متحمل شده) محاسبه میشود، که به پرداخت حقوق کارکنان، حق کمیسیون، سود سهام و مالیاتهای غیر مستقیم تقسیم میشود. آنچه باقی می‌ماند نشان دهنده سود ناخالص (یا ضرر) عملیات بیمه میباشد.

همچنین مشارکت افراد در بخش بیمه تفاوت اساسی بین کشورهای صنعتی و در حال توسعه را در زمینه اشتغال منعکس میکند .

۲- نقش بیمه بعنوان نهاد سرمایه‌گذاری

بیمه یک فرآیند مالی واسطه‌ای است ، زیرا سیکل تولید در بیمه بصورت معکوس میباشد . پرداخت قبل از اینکه خدمت فراهم شود صورت میگیرد . بنابراین ذخائر فنی ، نشانه تعهدات بیمه‌گر در قبال بیمه‌گذار میباشد .

در شرکتهای بیمه دوروش فنی اصولی مورد استفاده قرار می‌گیرد . نحوه بکار انداختن سرمایه ، که شامل نگاهداری بخشی از حق بیمه بصورت ذخیره است تا شرکتها قادر باشند در هر زمان تعهدات خود را نسبت به بیمه‌گذاران و بیمه‌شدگان و صاحبان حقوق انجام دهند . اگرچه هدف بیمه ، پس‌انداز نیست (حداقل در معنی معمولی این کلمه (یعنی انتقال قدرت خرید از یکدوره به دوره دیگر) اما بهر حال آن دسته از قراردادهای بیمه‌ای که در سرمایه‌گذاری مورد استفاده قرار میدهند اندوخته‌های کوتاه مدت و بلند مدتی بوجود می‌آورند که نوسانات عمده‌ای پیدا نمی‌کنند و در رشته‌های سرمایه‌گذاری میشوند که بازدهی بالایی داشته باشد و با تعهدات شرکت برابری کند .

نقش جریان خسارت

که شامل استفاده از حق بیمه‌های جمع‌آوری شده یک سال بودجه‌ئی بمنظور جریان مطالباتی است که در طول زمان همان سال بوجود می‌آید . در اینجا عملیات بیمه‌ای ، ذخائر کوتاه مدتی ایجاد میکند که تابع نوسانات مهم خواهد بود و در سرمایه‌گذاریهای کوتاه مدت بکار می‌افتند .

برای اندازه‌گیری مشارکت شرکتهای بیمه در تأمین مالی اقتصاد ملی ، کافی است که افزایش ذخائر فنی (یا موقتی) را با نیازهای مالی اقتصاد مقایسه نمائیم . چنین تجزیه و تحلیل جریان مالی در هیچ کشوری اجرا نمیشود . موجودی پس‌اندازهایی که بوسیله شرکتهای تشکیل میشوند ، براساس استانداردهای "سقف" و "کف" که بوسیله مقررات بیمه‌ای و دستورالعملها تعریف میشوند ، تقسیم‌بندی می‌شوند .

بسیار مشکل خواهد بود که یک تجزیه و تحلیل مقداری برای انواع مشارکتهایی که در بالا گفتیم نسبت به اقتصاد ملی انجام دهیم و باین دلیل ، آنها بیشتر از نقطه نظر کیفی و مفهومی مورد بررسی قرار میگیرند . بعنوان یک عامل اجتماعی و اقتصادی ، تصور میشود بیمه در یک جامعه مدرن واجب و ضروری میباشد . در حقیقت ، بیمه برای تجارت و فرآیند توسعه‌باندازه‌ای مهم است که سازمان ملل در اولین اجلاس کنفرانس سازمان ملل برای تجارت و توسعه در سال ۱۹۶۴ ، بطور رسمی تصدیق نمود که "بازار بیمه ملی مناسب و بازار بیمه اتکائی از خصوصیات لازم برای رشد اقتصادی است"^۲

ج - عرضه بیمه

کشورهای در حال توسعه نه تنها مصرف‌کننده بلکه عرضه‌کننده خدمات بیمه‌ای نیز می‌باشند . در بازار داخلی ، بطور کلی عرضه بیمه ، شامل خدماتی است که بوسیله شرکتهای ملی یا سرمایه داخلی یا خارجی همچنین بوسیله شرکتهای خارجی و نمایندگان یا شعبات آنها فراهم میشود . بیمه‌گران مستقیم (هنگامیکه تصور میکنند ریسک‌های را که قبول کرده‌اند از ظرفیت آنها تجاوز میکند) ، میتوانند عملیات خودشان را نزد بیمه‌گران داخلی یا خارجی ، بیمه اتکائی نمایند . بنابراین ممکن است گفته شود که خدمات بیمه داخلی و بیمه اتکائی اجزاء دوگانه کل خدمات عرضه بیمه می‌باشند .

در اغلب کشورهای در حال توسعه ، شرکتهای بیمه بصورت عمده متکی به بازار بیمه‌های اتکائی بین‌المللی هستند ، زیرا تقاضای داخلی کافی برای ایجاد تعادل و تنوع یک پرتفوی^۳ خیلی نامتجانس از ریسک‌های بیمه شده نمی‌باشد . بخش عمده کشورهای در حال توسعه واردکننده خالص خدمات بیمه اتکائی هستند (جدول ۴)

۱- تابع تولیدی بیمه‌گر

عرضه بیمه به ۱- در دسترس بودن مقدار معینی از سرمایه یا ارزش خالص ، ۲- دانش عملی مدیریتی و فنی ، و ۳- یک حداقل حجم فعالیتهای بازرگانی بستگی دارد . دو شرط اولی روشن است و تقریباً

در تمام مؤسسات بخشهای اقتصادی مشترک میباشند . عامل سوم برای صنعت بیمه یک امر مهم میباشد و بخصوص مورد علاقه کشورهای در حال توسعه است . رابطه تابعی بین حجم فعالیت یک بیمه و ظرفیتش برای انجام دادن تعهداتش یا عبارت دیگر برای تولید بیمه وجود دارد.

اصولا ، اگر همه شرایط برابر باشند ، همزمان با افزایش حجم عملیات ، ظرفیت بقاء شرکت بیمه نیز افزایش مییابد ، یا عبارت دیگر نیاز به مراجعه به بیمه اتکائی کاهش مییابد زیرا ریسک آماری پرتفوی بیمه همزمان با افزایش اندازه پرتفوی کاهش مییابد . سیاست حمایتی که در اغلب کشورها گسترش یافته است بندرت با توجه به چنین ملاحظاتی اعمال شده است . البته هر قدر حجم فعالیتهای محلی بیشتر باشد ظرفیت شرکتهای بیمه برای قبول ریسکهای جدید و افزایش مبالغ تحت پوشش بیمه نیز افزایش مییابد . مقایسه بازارهای بیمه کشورهای صنعتی و بازارهای کشورهای در حال توسعه دید بهتری از روابط موجود بین وسعت بازار ، ساختار رقابتی بازار و وسعت بالقوه شرکتهای در بازار به دست می دهد . تصادفی نیست که ظرفیت نگهداری حق بیمه در کشورهاییکه تمرکز بازار وسعت بالقوه نسبتا " بالائی را ایجاد میکند ، بیشتر است .

۲- کمبود سرمایه انسانی

بسیاری از کشورهای در حال توسعه فاقد کادر با

تجربه بیمه ای هستند . علاوه بر این ، یک تفاوت مهم کلی بین نیازهای تعلیمات حرفه ای و منابع در دسترس در این بخش وجود دارد . رشد قابل ملاحظه ای در خود مؤسسات ملی وجود دارد ، در عین حال مؤسسات در آفریقا و آسیا با کمک انکنادیا مؤسسات آموزشی ایجاد شده است و از آنها نتایج مفیدی نیز بدست آمده است . اما برای تجهیز صنعت بیمه در این کشورها با پرسنل کارآمد کافی نیست . کمبود کارمندان ماهر هنوز در کلیه سطوح اداری احساس میشود .

د- مبادلات بین المللی در بیمه

۱- بازار جهانی بیمه

نگاهی به درآمد جهانی حق بیمه و توزیع ناحیه ای رابطه ای را که بین سطح توسعه و اهمیت بیمه به عنوان یک فعالیت اقتصادی در تولید ناخالص داخلی وجود دارد ثابت میکند . درآمد ناخالص حق بیمه از فعالیتهای مستقیم داخلی شرکتهای بیمه داخلی و خارجی براساس آمارهای ارائه شده را در جدول ۵ برای سالهای ۱۹۸۵ و ۱۹۸۵ منعکس است . آمار نشان دهنده رشد سهم ژاپن در بازار جهانی است و برخلاف بعضی اظهار نظرهای شایع سهم حجم حق بیمه ایالات متحده در کل در دوران اخیر افزایش یافته است تغییرات در سال ۱۹۸۵ بطور عمده ناشی از نوسانات نرخ ارز بوده است اما سهم حق بیمه جهانی هم در بیمه اشخاص و هم در بیمه اموال به سطحی بالاتر از سال ۱۹۸۵ رسیده است .

جدول ۳ اشتغال در بخش بیمه بعنوان درصدی از جمعیت فعال اقتصادی در سال ۱۹۸۳

کشورهای توسعه یافته با اقتصاد بازار		کشورهای در حال توسعه	
آلمان غربی	۰/۸۰	بنگلادش	۰/۰۵
فرانسه	۰/۸۸	بوتسوانا	۰/۰۶
ایتالیا	۰/۴۷	برزیل	۰/۲۳
ژاپن	۲/۱۶	شیلی	۰/۱۳
هلند	۰/۹۴	کلمبیا	۰/۲۸
نروژ	۰/۷۱	اکوادور	۰/۰۹
پرتغال	۱/۳۵	مصر	۰/۱۲
اسپانیا	۰/۹۵	غنا	۰/۱۱

بقیه جدول ۳

کشورهای توسعه		کشورهای توسعه یافته با اقتصاد بازار	
۰/۰۴	هند	۱/۸۳	سوئد
۰/۰۶	اندونزی	۱/۲۷	سوئیس
۰/۱۳	مکزیک	۱/۱۱	انگلستان
۰/۰۹	مراکش	۱/۶۹	ایالات متحده
۰/۱۲	پرو		
۰/۱۶	فیلیپین		
۱/۳۳	کره جنوبی		
۰/۲۰	تایلند		
۰/۱۴	تونس		

منبع : آمار ، بازرگانی بین الملل و توسعه ، ضمیمه ۱۹۸۶

باید بین فعالیتهای بیمه اولیه (مستقیم) و فعالیتهای بیمه اتکائی تفاوت قائل شد .

اولین طبقه عملیات بین المللی از عدم قابلیت بازارهای ملی برای تهیه کافی پوشش ریسک ناشی میشود . این عدم تکاپورا میتوان ناشی از چند علت دانست :

۱- از آنجا که شرکتهای بیمه ای که در بازارهای داخلی فعالیت میکنند در موقعیتی نیستند که بعضی از خطرات را قبول کنند ، بیمه گذار به خود حق میدهد که کل ریسک را در خارجی بیمه کند .

در چند سال گذشته ژاپن بالاترین نرخ واقعی افزایش را در میان همه کشورهای مهم دنیا از نظر حق بیمه نشان داده است ، در حالیکه اروپا و کشورهای در حال توسعه (باستثنای کره جنوبی و تایوان) با کاهش سهم روبرو بوده اند . این امر هم چندان مهم نیست زیرا کسب درآمدی تقاضای بیمه در کشورهای اروپائی بالاتر از یک است و در آمریکا و استرالیا حدود یک می باشد .

معاملات بین المللی در کشورهای در حال توسعه با بیمه در ارتباط است و برتر از پرداختهای کشورهای در حال توسعه اثر دارد امری شناخته شده است . اما

جدول ۴ وابستگی کشورهای در حال توسعه به بازارهای بیمه اتکائی خارجی (تعداد کشورها)

نسبت بیمه اتکائی	نوع فعالیت	۵۰ درصد یا بیشتر	۳۰ درصد تا ۴۹ درصد	۱۰ درصد تا ۲۹ درصد	کمتر از ده درصد	کل تعداد کشورها
کل		۱۹	۲۴	۱۶	۵	۶۴
اتومبیل		۲	۲	۲۲	۳۳	۵۹
آتش سوزی		۳۶	۱۲	۸	۳	۵۹
حمل و نقل		۴۲	۱۳	۴	۱	۶۰

منبع : مانند جدول ۳

(پرداخت حق بیمه، تسویه معاملات، نقل و انتقال سرمایه و درآمد سرمایه‌گذاری) که همه آنها بستگی به همان سال مالی ندارند. فقط بوسیله در نظر گرفتن حساب ارزش خالص ورودیها و خروجیها امکان دارد که تراز این نوع تسویه‌ها را محاسبه نمود. البته، براساس سال و نوسانات، نتایج بیمه‌های صادره میتواند مثبت یا منفی باشد. در حالت اولیه عملیات بیمه‌ای ممکن است یک منبع درآمد ارزی باشد، در صورتیکه در حالت دوم به کسری خارجی کمک میکند یا مازاد تراز پرداختها را کاهش میدهند. با در نظر گرفتن عدم کفایت آمارهایی که در رابطه با این جریانات سرمایه در دست است، برآوردهای انجام شده بیشتر همراه کننده است تا مفید.

مسئله موازنه پرداختها، یک عامل مهم برای اعمال محدودیت بازرگانی و کنترل ارزی بوسیله کشورهایی است که پول ضعیف دارند و یا بعضی از کشورها با پول محکم بوده است. بخش عمده از خطرات بیمه شدن بطور اخص در حوزه داخلی قرار دارند و معاملات بیمه بین‌المللی بر روی چنین ریسکها چه ممنوع باشد چه مشمول نوعی حمایتهای تعرفه‌ای در مقیاس وسیع نامتحمّل است. با توجه باین امر آنها را نمیتوان خطراتی دانست که مورد توجه یک سازمان معمولی که بدنبال مشتری است قرار گیرد و از این نظر جنبه تصادفی دارند. از طرف دیگر بیمه حمل و نقل دریائی و بدنه کشتی که ممکن نیست در یک کشور انجام شود از ممنوعیت معاف میباشد.

۳- بازار جهانی بیمه اتکائی

وسعت دخالت دولت‌ها در حوزه بیمه مستقیم (بیمه - کننده اولیه) تقریباً در تمامی کشورها به حدی است که کوشش برای تهیه فهرستی از شرکت‌هایی که بوسیله خارجیها کنترل می‌شوند و در یک مقیاس وسیع جهانی عمل میکنند کاری بی‌فایده است. اما، با توجه به طبیعت بین‌المللی بیمه اتکائی، در وضع مناسبی قرار داشته و هنوز هم قرار دارند. همان قدرتهای سیاسی و اقتصادی که در جهت ملی کردن بیمه مستقیم و ایجاد بازارهای بیمه ملی کار میکنند با بیمه‌های اتکائی بین‌المللی مخالفتی ندارند.

اگرچه در بسیاری از کشورهای توسعه یافته در حال توسعه بیمه کردن در مؤسسات خارج از کشور ممنوع است، اما تمایلی وجود دارد که بسیاری از ریسک‌هایی که در کشورهای در حال توسعه وجود دارد در سایر بازارها بیمه شود و در نتیجه بازارهای داخلی از مبالغ متناسبی حق بیمه محروم می‌شوند.

۲- علیرغم مقررات وانگیزه‌هایی که دولت‌های بسیاری از کشورها به واردکنندگان عرضه نموده‌اند که آنها را به استفاده از خدمات بیمه‌ای کشورهای خودشان ترغیب نمایند، بیمه ریسک محمولات دریائی براساس سیف در کشورهای صادرکننده، انجام گرفته است. طبقه‌بندی دوم: نوعی عملیات بیمه اتکائی را می‌پوشاند که براساس طبیعت بین‌المللی است. تمام کشورها کم و بیش به بازارهای بین‌المللی بیمه اتکائی متوسل میشوند. لیکن، بدلیل ضعف نسبی بازارهای داخلی، هنوز کشورهای در حال توسعه وابستگی بیشتری به خدمات بیمه اتکائی خارجی دارند و قسمتی ذخائر ارزی خودشان را حداقل بطور نسبی باید به آن تخصیص دهند.

همچنین نوع دیگری از عملیات بین‌المللی وجود دارد که با سنجش بیمه ارتباط دارد و اساساً ناشی از ساختار بازار است:

۱- خدماتی که بوسیله دلالان خارجی انجام میشود، مشاورین حقوقی و سایر متخصصان فنی سبب افزایش عملیات بین‌المللی می‌گردند.

۲- مشارکت خارجیها در سهام شرکت‌های بیمه داخلی یا تأسیس شرکت‌های خارجی منجر به انتقال سود و سود سهام میگردد.

۳- توسعه اخیر شرکت‌های بیمه "کاپتیف" که معمولاً بوسیله شرکت‌های بین‌المللی بمنظور پوشش ریسک‌های بین‌المللی شان ایجاد میشود، منجر به افزایش عملیات بین‌المللی می‌گردد.

ارزیابی حجم عملیات بیمه‌های خارجی در کشورهای در حال توسعه تجزیه و تحلیل سیستماتیک تراز پرداختها عملاً بی‌فایده است مگر آنکه در طول یک دوره زمانی انجام شود و نوسانات کامل فعالیتهای بیمه را بپوشاند. فعالیتهای بیمه باعث افزایش تعدادی از داد و ستدهای مالی و بازرگانی با کشورهای خارجی میشود

که نیازهای آنها را بنحواحسن برطرف نماید، هستند. این گفته که "بیمه فروختنی است نه خریدنی" در بیمه اشخاص دارای شواهد با ارزشی میباشد. در بیمه اموال و مسئولیت، مشتری بطورکلی آگاهی بیشتری از نیازهایش دارد اما آینده فروش بوسیله نامه یا بوسیله کامپیوترهای شخصی هنوز محدود به تولیدات است - ندردی مانند بیمه اتومبیل میباشد، بعید بنظر میرسد که فروش برای بسیاری از ریسکهای پیچیده به این ترتیب ممکن باشد. خصوصیت خدمات وابسته نظیر مدیریت ریسک مستلزم سازمانی محلی است.

- بخش صدور بیمه نامه مسئول انتخاب، طبقه بندی و درجه بندی ریسک است. ضروری است که آمارهای معتبری در رابطه با طبیعت ریسکهای شخصی برای اجرای مؤثر وظیفه صدور بیمه نامه وجود داشته باشد. هرچند که، تصمیم نهایی بطور طبیعی در یک محل جدا و بطور معمول با کمک کامپیوتر گرفته میشود.

- وظیفه کلیدی بخش تعهدات تصدیق و تصفیه کردن کلیه ادعاهائی است که عرضه میشود. لازم است امر آگاهی از شمول بیمه، قابلیت تقویم زیانها و ظرفیت تصفیه ادعاها بریک اساس منصفانه میباشد. همانطور که در مورد فروش گفته شد، خصوصیت

در همان حال که از اتکاء به بیمه کنندگان خارجی بطور محسوسی کاسته شده است اتکاء به بیمه های اتکائی خارجی افزایش یافته است. بعلاوه، از آنجائیکه بیمه اتکائی عملاً از انظار مردم نامرئی است و بطور مستقیم با آن تماس ندارند، احساسات ملی را جریحه دار نمی کند.

امروزه، مطمئناً "حجم معاملات بین المللی بیمه های اتکائی رقم قابل توجهی را تشکیل میدهد که اگرچه بطور دقیق مشخص نمیشود. براساس جدیدترین منابع در دسترس، صد بیمهگر اتکائی طراز اول در سال ۱۹۸۶، مبلغ ۳۸۹۶۳ میلیون دلار بیمه صادر نموده اند. ۳۲ شرکت اول از هشت کشور، ۷۰ درصد کل حق بیمه خالص را دریافت کرده اند. (جدول الف-۱۰)

هـ- توسعه تولید و تجارت در بیمه

۱- تولید خدمات بیمه ای

سود حاصل از عملیات بیمه ای مستلزم عملیات ساختاری زیر است: (۱) فروش و بازاریابی (۲) صدور بیمه نامه، (۳) بیمه اتکائی، (۴) ذخائر و سرمایه گذاری (۵) بررسی و تسویه خسارت آن.

- بخش فروش یک شرکت بیمه، نقش اساسی را بازی میکند، زیرا فقط معدودی از مشتریان بیمه دارای مهارتهای لازم برای انتخاب ترکیب تولیدات بیمه ای

سهم بازار جهانی در کل حق بیمه ۱۹۸۵-۱۹۸۰ درصد

جدول ۵

بیمه اموال						
کشور و منطقه	۱۹۸۰	۱۹۸۱	۱۹۸۲	۱۹۸۳	۱۹۸۴	۱۹۸۵
ایالات متحده	۴۸/۳۴	۵۰/۲۲	۵۲/۰۳	۳۵/۹۱	۵۶/۵۸	۵۴/۲۷
کانادا	۲/۸۹	۳/۴۷	۳/۲۱	۳/۱۴	۲/۳۲	۲/۷۷
بازار مشترک	۲۶	۲۳/۱۷	۲۱/۸۹	۲۱/۲۸	۱۸/۹۱	۲۰/۴۵
سایر کشورهای اروپای غربی	۴/۹۰	۴/۵۲	۴/۰۴	۳/۹۴	۳/۶۱	۴/۱۸
ژاپن	۲۳	۲۲/۲۳	۲۲/۱۶	۳۴/۴۳	۲۳/۹۱	۲۷/۲۴
اقیانوسیه	۱/۶۰	۱/۵۷	۱/۶۵	۱/۴۶	۱/۳۳	۱
کشورهای در حال توسعه	۴/۹۰	۴/۸۶	۵/۲۸	۵/۵۵	۵/۴۴	۴/۵۶
جهان	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

حق بیمه جهانی شامل کشورهای سوسیالیستی اروپای شرقی و آسیا نمی باشد.

بیمه اشخاص

کشور منطقه	۱۹۸۰	۱۹۸۱	۱۹۸۲	۱۹۸۳	۱۹۸۴	۱۹۸۵
امریکا	۳۶/۷۵	۴۰/۱۸	۴۱/۷۷	۴۰/۲۰	۴۳/۸۴	۳۹/۸۰
کانادا	۲/۸۹	۳/۴۷	۳/۲۱	۳/۱۴	۳/۳۲	۲/۷۷
بازار مشترک	۲۶	۲۳/۱۷	۲۱/۸۹	۲۱/۲۸	۱۸/۹۱	۲۰/۴۵
سایر کشورهای اروپای غربی	۴/۹۰	۴/۵۲	۴/۰۴	۳/۹۴	۳/۶۱	۴/۱۸
ژاپن	۲۳	۲۲/۲۳	۲۲/۱۶	۲۴/۴۳	۲۳/۹۱	۲۷/۲۴
اقیانوسیه	۱/۶۰	۱/۵۷	۱/۶۵	۱/۴۶	۱/۳۳	۱
کشورهای در حال توسعه	۴/۹۰	۴/۸۶	۵/۲۸	۵/۵۵	۵/۴۴	۴/۵۶
جهان	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

خدمات هم علیرغم پیشرفتهای فنی در ارتباطات از راه دور، حضور در محل را ایجاب می‌کند.

بیمه اتکائی و سرمایه‌گذاری ممکن است دور از محل صورت گیرد. هرچند حوزه خدمات معاملاتی با فاصله دور که قبلاً در بیمه اتکائی وجود داشت با پیشرفت در ارتباطات راه دور افزایش خواهد یافت اما حضور محلی هم که برای تقا موقعیت رقابتی لازم است از میان نخواهد رفت.

۲- شرایط تجارت در بیمه

کمال مطلوب آن است که کشورهای در حال توسعه بتوانند بیمه‌ای داشته باشند که قادر باشد ضرورت‌های تأمینی آنها را برآورد و این هدف را با هدف نقل و انتقال منابع داخلی در دسترس برای تولید کالاها و خدمات یک گامه نمایند. خدمات بیمه ملی در بلند مدت بایستی منجر به ذخیره‌ارز، حمایت بیشتر افراد بیمه شده، سرمایه‌گذاری وجوه و ذخائر شرکتهای بیمه در محل و متناسب کردن خدمات بیمه‌ای با نیازهای خاص و ضرورت‌ها گردد. علاوه بر این، بسیاری از کشورهای شرکتهای بیمه ملی را جزء لازمی از استقلال اقتصادی یا حتی سیاسی تصور میکنند و بنابراین با اقدامات مختلف آنرا تشویق میکنند. از این استدلال برای توجیه کوششهایی که در جهت حمایت از بازار داخلی و تقویت یک صنعت نوپا انجام میگردد استفاده میشود.

این امر بوسیله بررسیهایی که در مورد بازارهای کشورهای در حال توسعه بعمل آمده است تأیید گردیده است هرچند نمونه شناخته شده‌ای از یک شرکت ملی که در حدود امکان که قادر به انجام تعهداتش نباشد وجود ندارد، هیچ شرکتی از یک کشور در حال توسعه (جز با استثنای نادری) در موقعیتی قرار ندارد که با یک کشور توسعه یافته و یا حتی احتمالاً سایر کشورهای در حال توسعه رقابت نماید. شرایط مناسب برای رقابت سالم بین شرکتهای کشورهای توسعه یافته و کشورهای در حال توسعه وجود ندارد.

سیاستهایی که بمنظور بسیج منابع تولیدی ملی و بین‌المللی براساس اهداف ملی بایستی ساختار فعلی و خصوصیات خاص بازارهای ملی را منعکس کند عبارتند از:

۱- در بعضی کشورها، سختی (عدم انعطاف) ساختار موجود بطور عمده ناشی از کاربرد سیاست حمایتی است که ممکن است منجر به یک عدم انگیزه در بخش مورد حمایت گردد.

۲- در سایر کشورها، ساختارهای بازار چنین طراحی شده‌اند که به بازار قدرت کافی بدهند. تا آنجائیکه توسعه بخش بیمه، رشد اقتصادی کشور را منعکس نماید. پیش‌بینی می‌شود چنین بازارهایی در کوتاه مدت یا بلند مدت امکان آنرا خواهد یافت که از آزاد سازی بین‌المللی در بخش بیمه استفاده نمایند.

تمرکز بازار بیمه اتکائی در سال ۱۹۸۶

جدول ۶

کشورهای مبدأ	سهم بازار جهانی ^(۱) (درصد)	تعداد شرکتها
آلمان غربی (۱) سوئیس (۱) ایالات متحده (۱)	۳۰/۳	۳
آلمان غربی (۱) سوئیس (۱) ایالات متحده (۴) انگلستان (۱) سوئد (۱)	۴۰/۷	۸
آلمان غربی (۵) سوئیس (۱) ایالات متحده (۵) انگلستان (۱) سوئد (۱) ژاپن (۳)	۵۳/۶	۱۶
آلمان غربی (۶) سوئیس (۲) ایالات متحده (۱) انگلستان (۱) سوئد (۱) ژاپن (۷) فرانسه (۲) ایتالیا (۱)	۷۰/۶	۳۲

(۱) سهم در ۱۰۰ شرکت عمده بیمه اتکائی

منبع: از آمارهای شرکتی انتشار یافته (Re Actions, March, 1986) حساب شده است.

شرکتها لزوماً به معنای وجود رقابت سالم نیست. چیزی که بحساب می‌آید تعداد شرکت‌های بالقوه‌ای است که بصورت واقعی، رقابتی می‌باشند. رنت ریکاردوئی نایستی با درآمدهای انحصاری اشتباه شود. اگر کل تولید یک بخش و q_i تولیدی که به مؤسسه i نسبت داده میشود باشد، شاخص هر فینوال برابر خواهد بود با

$$H = \sum_{i=1}^N (q_i/a)^2$$

که در این فرمول N تعداد شرکتها میباشد.

مزیت این اندازه‌گیری در این است که قادر است یک "معادل عددی" برای واحدها را محاسبه نماید. $(N^* = 1/H)$ که N^* تعداد بالقوه واحدهای تولیدی یک اندازه است که در بازار برای یک درجه معین تمرکز داده شده است. اگر کل حجم بیمه تقسیم بر تعداد واحدهای معادل شرکتها گردد، اندازه‌ای از متوسط مقدار بالقوه یک شرکت در این بازار بدست می‌آید. این مسئله در مثال صفحه بعد نشان داده شده است؛ تصادفی نیست که درجه تمرکز بازار سوئیس بالاتر از دیگر کشورهای توسعه یافته اقتصاد بازار است. این هم حسن تصادف نیست که هند و کره جنوبی بازارهایی هستند که ظرفیت حق بیمه نگهداری بالاتری در میان کشورهای توسعه یافته دارند.

۳- از خصوصیات بازار بیمه در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، سه دلایل تاریخی یا بعثت فقدان قدرتهای اداری یا قانونی وجود تعداد زیادی از شرکت‌های کوچک داخلی با محدودیتهای پائین است. مسئله از نقطه نظر بیمه اتکائی متفاوت است. هنوز بسیاری از کشورهای در حال توسعه نسبت به همکاریهای منطقه‌ای از خود مقاومت نشان میدهند. مثالهای زیادی در مورد موافقت‌نامه‌های دوجانبه بین کشورهای در حال توسعه صنعتی میتوان نقل کرد نشان - دهنده عدم اطمینان در ظرفیت کشورهای در حال توسعه برای توسعه مبادلات میباشد. تصادفی نیست که کشورهای معتبر بین‌المللی در بیمه اتکائی همان‌هایی هستند که دارای پول معتبر بوده و آزادی زیادی در نقل و انتقالات سرمایه‌ای دارند. بیمه اتکائی مطمئناً یک عامل عمده در عدم تمایل کشورهای در حال توسعه برای توسعه مبادلاتشان میباشد و فقط مذاکرات بین‌المللی در مورد "مقررات مورد قبول" در این زمینه میتواند شرایط را بهبود بخشد.

ضمیمه ۱ اندازه‌گیری متمرکز یک بازار بیمه درجه تمرکز یک بازار را نمیتوان بوسیله شمارش تعداد شرکتها اندازه‌گیری کرد. وجود تعداد زیاد

الف - بازار کشورهای توسعه یافته مورد انتخاب

جدول ۷

سوئیس	فرانسه	کانادا	استرالیا	
۷۹	۳۲۷	۲۸۰	۱۷۶	تعداد شرکتهای
				درصد سهم اولین:
۵۱/۶	۲۶/۳	۱۷/۸	۲۳/۵	۴ شرکت
۷۱/۵	۴۰/۶	۳۰/۴	۳۸/۷	۸ شرکت
۸۹/۳	۶۰/۱	۴۸/۹	۵۶/۳	۱۶ شرکت
۰/۰۸۲۶	۰/۰۳۲۰	۰/۰۲۹۸	۰/۰۲۷۹	شاخص هر فینوال (H)
۱۲	۳۱	۳۴	۳۶	تعداد معادل N*
۲۵۵	۵۶۳/۸	۱۵۹/۲	۱۳۸/۲	متوسط اندازه بلقوه یک شرکت (میلیون دلار Q/N*)

ب - کشورهای در حال توسعه مورد انتخاب

جدول ۸

سنگاپور	فیلیپین	مالزی	کره جنوبی	هند	
۵۶	۱۰۲	۶۲	۱۶	۴	تعداد شرکتهای
					درصد سهم اولین:
۲۳/۶	۲۸/۵	۲۴/۸	۶۶/۲	۱۰۰	۴ شرکت
۳۸/۱	۴۱/۵	۴۱/۱	۸۴/۱	-	۸ شرکت
۵۹/۱	۶۳/۹	۶۲/۱	۱۰۰	-	۱۶ شرکت
۰/۰۳۲۱	۰/۰۳۱۷	۰/۰۳۳۲	۰/۰۲۱۳	۰/۰۲۴۲۷	شاخص هر فینوال (H)
۳۱	۳۲	۳۰	۵	۴	تعداد معادل (N*)
۸/۵	۶/۳	۱۵/۳	۱۶۲/۵	۲۱۴/۲	متوسط اندازه بالقوه یک شرکت (میلیون دلار Q/N*)

(۱) برای توضیح شاخص هر فینوال به مجله Review of Economics and Statistics، شماره Vals, Feb, 1969، صفحات ۱۰۱ - ۹۷ مراجعه شود

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مجله علمی اقتصاد

پاورقی

- (۱) انکتاد، بیمه در زمینه خدمات و فرآیند بیمه (TD/6/1014) و (۱۹۸۴)
  - (۲) خلاصه کنفرانس سازمان ملل برای تجارت و توسعه، اولین جلسه. جلد اول قانون نهائی و گزارش ضمیمه (A/V.23)
  - (۳) پرتفوی مجموعه اوراق مالی و سرمایه‌گذاری یک شرکت را تشکیل میدهد.
  - (۴) TO/B/1014-cp. cit را ببینید.
  - (۵) انکتاد "مشکلات بیمه اتکائی در کشورهای در حال توسعه" (TD/B/C 3/ 1970)
- (۶) ریچارد. ام. دتویلر "سدهای تجارت: خطرات بیمه بین‌المللی" مجله بیمه می/ژوئن ۱۹۸۳ صفحات ۲۷ - ۱۵، پل بانلر، مسائل جاری در تجارت بیمه بین‌الملل "کنفرانس بیمه، کمیته فرعی خدمات وزارت بازرگانی آمریکا، واشنگتن D. C فوریه ۱۹۸۳
- (۷) سیگما، شرکت بیمه اتکائی، زوریخ، شماره ۷، جولای ۱۹۸۶
- (۸) شرکتهائی که بوسیله یک شرکت اصلی برای انجام نیازها و اهداف خودش ایجاد میشود

1- Captive